GSK S4 01 (M/P)
Exam. Code : SKM6A

আধুনিক সংস্কৃত কাব্য আৰু ছন্দ

ষষ্ঠ ষাণ্মাসিক

সংস্কৃত

পাঠ্যবিষয় ০১

খণ্ড ঃ ২

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

বিষয় বিশেষজ্ঞ মণ্ডলী

অধ্যাপিকা মঞ্জুলা দেৱী, সংস্কৃত বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
অধ্যাপিকা সুদেষ্ণা ভট্টাচার্য, সংস্কৃত বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
ড° ইন্দিৱা শইকীয়া বৰা, সংস্কৃত বিভাগ, প্রাগজ্যোতিষ মহাবিদ্যালয়

সমন্বয়ৱক্ষী ঃ ড° ইন্দ্রানী ডেকা, সহকাৰী অধ্যাপিকা, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্রস্তুতি গোটৰ সদস্য

অধ্যায়	**অৱিহণা যোগাইছে**
৮, ৯	ড° গৌতম চৌধুৰী, সহকাৰী অধ্যাপক, সংস্কৃত বিভাগ, নলবাৰী কলেজ
১০ - ১৪	ড° সুধেন্দু মোহন ভদ্র, প্রাক্তন মুৰব্বী অধ্যাপক, সংস্কৃত বিভাগ, কটন কলেজ

সম্পাদনা ঃ

বিষয়বস্তু সম্পাদনা ঃ ড° জগদীশ শর্মা, (অধ্যায় ৮, ৯)
ড° সুদেষ্ণা ভট্টাচার্য, (অধ্যায় ১০-১৪)
গাঁথনিক সম্পাদনা ঃ ড° ইন্দ্রানী ডেকা, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্তবিশ্ববিদ্যালয়

প্রথম প্রকাশ ঃ ডিচেম্বৰ, ২০১৯

Copyright © Krishna Kanta Handiqui State Open University

This Self Learning Material (SLM) of the Krishna Kanta Handiqui State Open University is made available under a Creative Commons Attribution-Non Commercial-Share Alike 4.0 License (international): http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/
For the avoidance of doubt, by applying this license KKHSOU does not waive any privileges or immunities from claims that it may be entitled to assert, nor does KKHSOU submit to the jurisdiction, courts, legal processes or laws of any jurisdiction.

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ হৈ পঞ্জীয়কৰ দ্বাৰা মুদ্রিত আৰু প্রকাশিত।

মুখ্য কার্যালয় ঃ পাটগাওঁ, ৰাণী গেট, গুৱাহাটী- ৭৮১০১৭
উপমুখ্য কার্যালয় ঃ হাউচফেড কমপ্লেক্স, দিচপুৰ, গুৱাহাটী - ৭৮১০০৬ ;
Web : www.kkhsou.in

খণ্ড পৰিচয় - ২

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ে আগবঢ়োৱা ষাণ্মাসিক পদ্ধতিৰ স্নাতক পাঠ্যক্রমৰ সংস্কৃত বিষয়ৰ ষষ্ঠ ষাণ্মাসিকৰ প্রথম পাঠ্যবিষয়ৰ দ্বিতীয় খণ্ডৰ বাবে এই পাঠখিনি প্রস্তুত কৰা হৈছে। এই খণ্ডটিত বৃত্তমঞ্জৰী - সমবৃত্ত (ক-অংশ)ৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। ইয়াৰ উপৰিও ছন্দমঞ্জৰীৰ গ্রন্থত উল্লেখিত বিভিন্ন ছন্দৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। ইয়াত সর্বমুঠ সাতটা অধ্যায় আছে।

পাঠ্যখণ্ডটিৰ অধ্যায়সমূহ হ'ল—

অধ্যায় ৮ ঃ বৃত্তমঞ্জৰী - সমবৃত্ত (ক-অংশ)
অধ্যায় ৯ ঃ বৃত্তমঞ্জৰী- সমবৃত্ত (খ-অংশ) আৰু অন্যান্য
অধ্যায় ১০ ঃ ছন্দোমঞ্জৰী (ভূমিকা)
অধ্যায় ১১ ঃ ছন্দোমঞ্জৰী (দ্রুতবিলম্বিত, তোটক, হৰিণী)
অধ্যায় ১২ ঃ ছন্দোমঞ্জৰী (ইন্দ্রবজ্রা,বসন্ততিলক, বংশস্থৱিল)
অধ্যায় ১৩ ঃ ছন্দোমঞ্জৰী (মন্দাক্রান্তা, ৰুচিৰা, মালিনী)
অধ্যায় ১৪ ঃ ছন্দোমঞ্জৰী (উপেন্দ্রবজ্রা ছন্দ, ভুজঙ্গপ্রয়াত আৰু স্রগ্ধৰা)

এই খণ্ডটি অধ্যয়ন কৰোঁতে মূল পাঠৰ লগে লগে সোঁ তথা বাঁওফালে কিছুমান আয়তাকাৰ বাকচ লক্ষ্য কৰিব পাৰিব। এইবোৰে আপোনাক মূল পাঠত উল্লেখ কৰা দৰকাৰী ধাৰণাসমূহ সৰল অর্থত বুজি পোৱাত সহায় কৰিব। 'জানি থোৱা ভাল' বাকচবোৰৰ যোগেদি আপুনি মূল পাঠৰ সৈতে জড়িত কিছু গুৰুত্বপূর্ণ তথ্যৰ বিষয়ে জ্ঞান লাভ কৰিব। আকৌ 'অগ্রগতি নিৰীক্ষণ' যোগে আগবঢ়োৱা প্রশ্নাৱলীয়ে অধ্যয়নৰ অগ্রগতি সম্পর্কে স্বপৰীক্ষণৰ সুবিধা প্রদান কৰিব। অধ্যয়নৰ লগে লগে উক্ত প্রশ্নাৱলীৰ উত্তৰসমূহ লিখি শেষত দিয়া 'অগ্রগতিৰ খতিয়ান'ৰ সৈতে ৰিজাই চোৱাটো অধিক লাভদায়ক হ'ব। অধ্যায়বোৰৰ শেষত 'আৰ্হি প্রশ্ন' হিচাপে কেইটিমান আৰ্হি প্রশ্ন তুলি দিয়া হৈছে। অধ্যায়টিত আলোচিত বিভিন্ন ধাৰণাসমূহৰ বিষয়ে বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে 'অধিক জানিবলৈ' শিতানত উল্লেখ থকা গ্রন্থসমূহ সাৰথি স্বৰূপ। আপুনি বিশদভাৱে কোনো বিষয় জানিবলৈ হ'লে সেইকেইখন অধ্যয়ন কৰিব পাৰিব।

বিষয়সূচী

পৃষ্ঠা নং

অধ্যায় ৮ ঃ বৃত্তমঞ্জৰী - সমবৃত্ত (ক-অংশ) ৯৩-১০২

সমবৃত্ত (ক-অংশ) ঃ ইন্দ্ৰৱজ্ৰা ছন্দ, উপেন্দ্ৰৱজ্ৰা ছন্দ, উপজাতি ছন্দ, ভুজঙ্গপ্ৰয়াত ছন্দ, তোটক ছন্দ, ৱংশস্থ (ৱংশস্থৱিল) ছন্দ, দ্ৰুতৱিলম্বিত (সুন্দৰী) ছন্দ, ৰুচিৰা (ৰুচিপ্ৰদা) ছন্দ, প্ৰহৰ্ষিণী ছন্দ, কলহংস (নন্দিনী, কুটজা, সিংহনাদ) ছন্দ; আলোচিত ছন্দৰ টিপ্পনী।

অধ্যায় ৯ ঃ বৃত্তমঞ্জৰী- সমবৃত্ত (খ-অংশ) আৰু অন্যান্য ১০৩-১১৩

সমবৃত্ত-খ অংশ ঃ ৱসন্ততিলকা ছন্দ, মালিনী ছন্দ, মন্দাক্ৰান্তা ছন্দ, শিখৰিণী ছন্দ, শার্দূলশাট বা শার্দূলৱিক্ৰীড়িত ছন্দ, স্ৰগ্ধৰা ছন্দ; বৃত্তমঞ্জৰীত আলোচিত নতুন ছন্দ; ছন্দ সম্পৰ্কীয় ওপৰঞ্চি কথা ঃ ছন্দৰ প্ৰয়োগবিধি, ছন্দৰ বিশ্লেষণ পদ্ধতি; বৃত্তমঞ্জৰীৰ কাৱ্যিক সমীক্ষা।

অধ্যায় ১০ ঃ ছন্দোমঞ্জৰী (ভূমিকা) ১১৪-১২৫

ছন্দৰ প্ৰাচীনতা আৰু ছন্দশাস্ত্ৰৰ গ্ৰন্থ ঃ ছন্দোমঞ্জৰীৰ পৰিচয়, ছন্দ শব্দৰ ব্যুৎপত্তি; ছন্দৰ প্ৰয়োজনীয় দহটি সাংকেতিক বৰ্ণ ঃ গুৰু বৰ্ণ আৰু লঘু বৰ্ণৰ পৰিচয়, গুৰু বৰ্ণ আৰু লঘু বৰ্ণৰ যোগত 'গণ' গঠন; ছন্দৰ প্ৰকাৰ ঃ যতিৰ অৰ্থ আৰু ব্যৱহাৰ।

অধ্যায় ১১ ঃ ছন্দোমঞ্জৰী (দ্ৰুতবিলম্বিত, তোটক, হৰিণী) ১২৬-১৩৭

আলোচিত ছন্দৰ নাম আৰু সেইবোৰৰ চমু পৰিচয় ঃ দ্ৰুতবিলম্বিত ছন্দৰ সূত্ৰ, উদাহৰণসহ আলোচনা আৰু এটি অতিৰিক্ত উদাহৰণৰ বিশ্লেষণ, তোটক ছন্দৰ সূত্ৰ, উদাহৰণসহ আলোচনা আৰু এটি অতিৰিত্ত উদাহৰণৰ বিশ্লেষণ, হৰিণী ছন্দৰ সূত্ৰ, উদাহৰণসহ আলোচনা আৰু এটি অতিৰিক্ত উদাহৰণৰ বিশ্লেষণ।

অধ্যায় ১২ ঃ ছন্দোমঞ্জৰী (ইন্দ্ৰবজ্ৰা,বসন্ততিলক, বংশস্থৱিল) ১৩৮-১৪৯

আলোচনা কৰিবলৈ লোৱা ছন্দৰ নাম আৰু সেইবোৰৰ পৰিচয় ঃ ইন্দ্ৰবজ্ৰা ছন্দৰ সূত্ৰ, উদাহৰণ সহ আলোচনা আৰু আন এটি উদাহৰণৰ বিশ্লেষণ, বসন্ততিলক ছন্দৰ সূত্ৰ, উদাহৰণসহ আলোচনা আৰু আন এটি উদাহৰণৰ বিশ্লেষণ, বংশস্থৱিল ছন্দৰ সূত্ৰ, উদাহৰণ সহ আলোচনা আৰু আন এটি উদাহৰণৰ বিশ্লেষণ,

অধ্যায় ১৩ ঃ ছন্দোমঞ্জৰী (মন্দাক্ৰান্তা, ৰুচিৰা, মালিনী) ১৫০-১৬২

আলোচনা কৰিবলৈ লোৱা ছন্দৰ নাম আৰু সেইবোৰৰ পৰিচয় ঃ মন্দাক্ৰান্তা ছন্দৰ সূত্ৰ, উদাহৰণ সহ আলোচনা আৰু আন এটি অতিৰিক্ত উদাহৰণৰ বিশ্লেষণ, ৰুচিৰা ছন্দৰ সূত্ৰ, উদাহৰণসহ আলোচনা আৰু আন এটি অতিৰিক্ত উদাহৰণৰ বিশ্লেষণ, মালিনী ছন্দৰ সূত্ৰ, উদাহৰণ সহ আলোচনা আৰু আন এটি অতিৰিক্ত উদাহৰণৰ বিশ্লেষণ।

অধ্যায় ১৪ ঃ ছন্দোমঞ্জৰী (উপেন্দ্ৰবজ্ৰা ছন্দ, ভুজঙ্গপ্ৰয়াত , আৰু স্ৰগ্ধৰা) ১৬৩-১৭৪

আলোচিত ছন্দৰ নাম আৰু সেইবোৰৰ চমু পৰিচয় ঃ উপেন্দ্ৰবজ্ৰা ছন্দৰ সূত্ৰ, উদাহৰণসহ আলোচনা আৰু এটি অতিৰিক্ত উদাহৰণৰ বিশ্লেষণ, ভুজঙ্গপ্ৰয়াত ছন্দৰ সূত্ৰ, উদাহৰণসহ আলোচনা আৰু আন এটি উদাহৰণৰ বিশ্লেষণ, স্ৰগ্ধৰা ছন্দৰ সূত্ৰ, উদাহৰণ সহ আলোচনা আৰু আন এটি অতিৰিক্ত উদাহৰণৰ বিশ্লেষণ।

প্ৰসঙ্গ পুথিঃ (পাঠ্য বিষয়ৰ আটাইকেইটা অধ্যায়ৰ বাবে) ১৭৫-১৭৬